

Szerkesztőség és kiadó-hivatal:

Budapest, V. ker. főút 30. sz.
II. emelet, 18. ajtó,hová az előfizetési pénzek,
kéziratok és fölszólamlások
küldendőek.Bérmegtelen levelek el nem
fogadtatnak.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

SZOMBATI UJSÁG.

ZSIDÓ VALLÁSI, KÖZSÉGI, TÁRSADALMI és KÖZMŰVELŐDÉSI

HETILAP.

Előfizetési díj:

Egy évre 6 frt
Fél évre 3 „
Negyedévre 1 „ 60 kr.
Egyes szám 12 „

Hirdetési díj:

Egy kéthasábos petitsor 10 kr
Többszörös hirdetésnél 7 „
Nyilttér sorja 20 „
Bélyegdíj 30 „
minden beigtatás után.Felelős szerkesztő: **Zsengeri Samu.**

Megjelenik hetenként egyszer.

Tartalom: A hazai zsidók nemzetiségi elve. Benedictustól. — Az antisze-
mita bujtogatások. — Hájdan és most. Havas Károlytól. — Csalánok. —
Tárca: A szemíták és antiszemíták. Hoffmann Mórtól. — Levelezések. —
Különfélék — Szerkesztői posta. — Hirdetések.

**Az ujévi ünnepek miatt legközelebbi számunk csak szeptember
22-én jelenhetik meg.**

**Tisztelt olvasóinknak és munkatársainknak boldog új évet és ברוך ה' ב' תרמ"ב
kívánunk!**

A hazai zsidók nemzetiségi elve.**Benedictustól.**

I.

„Nem az országokat egymástól választó s külön-
bözöttető határoszlopok vagy egyéb határjelek; nem
az országokat körül folyó tengerek; nem a földet ha-
sító és osztályokra szaggató folyók, tesznek egy nem-
zetet ezzé, vagy azzá, hanem a nyelv tesz
minden nemzetet ez vagy amaz nem-
zetté“

Igy kezdődik a Kisfaludy Sándornak amaz érde-
kes és irodalomtörténeti szempontból nagybecsű be-
szédje, melyet a nagy költő 1828-ban a Magyar Tudós
Társaság — vagyis a magyar Akadémia megnyitása-
kor mondott, s melynek létezéséről a közel multban még
mit sem tudott senki.

Kisfaludy Elek, a nagy költő egyik közeli roko-
nának köszönhetjük e drága ereklyét, melylyel ismét
gazdagodott irodalmunk.

Nem célunk itt e beszéd irodalomtörténeti fon-
tosságáról, tartalmáról és szónoki becséről szólni. Azt
sem akarjuk itt fejtegetni, vajjon létezik-e lelkesebb hir-
detője a nyelv hatalmának, könyörületlenebb ostora az
idegen szellemnek és hálásabb dicsőítője azoknak; kik
a nyelv művelésén, terjesztésén és virágoztatásán ma-
gasztos áhitattal munkálkodtak, s kik tettel is mutatták
ki érzelmeiket a nemzetiség szent ügye iránt; szóval:
vajjon képzelhető-e hatalmasabb bajnoka, őszintébb őre
a nemzeti nyelvnek, mint a minőnek Kisfaludy Sándor
— említett beszédjében mutatkozik?

E nevezetes beszéd a maga helyén közölve és
egész terjedelmében a nyilvánossággal meg lőn ismer-
tetve. Elesik tehát a szükség róla bővebben megemlé-
kezni — annál is inkább, mivel mindendki, a ki csak
némi érdekeltséggel viseltetik, a nagy költő művei iránt,
bizonyára ezen minden tekintetben érdekes beszédet és
elolvasta és ismeri.

E helyütt csak a hazai zsidók nemzetiségi elvéről
szólni szándékozván, mindenek előtt reprodukálni akar-
tuk a nagy költőnek ama megczáfolhatatlan és meg-
dönthetetlen igazságot magában foglaló mondatát, mely

a nyelvnek a nemzetiségi kérdéssel való causal nexusát
oly szépen jelzi: hogy t. i. „a nyelv tesz minden
nemzetet ez vagy amaz nemzetté!“

Ez eleget mond; s úgy hiszszük, bővebb magya-
rázatot nem igényel, ép úgy. mint azon további igaz-
ság, hogy a nyelv és a költő által jegyzett fenti nagy
horderejénél fogva a nemzetiség fogalmának egyik fő-
criterionját képezi s így a hazai zsidóság nemzetiségi
elvénék kérdésével is szoros összefüggésben áll, mely
utóbbi azonban csak az előbbinek helyes felfogása
után deríthető ki tökéletesen.

Azért is jónak látjuk, előbb azon nézetek különfé-
leségét feltüntetni, melyek a nemzetiség fogalmának
meghatározása tekintetében fennállanak, hogy azután
a nyelvnek a nemzetiséggel való összefüggését kimu-
tatva — egyuttal a hazai zsidók nemzetiségi elvét is,
illetőleg nézeteinket t. olvasóinkkal megismertethessük.

A nemzetiség fogalmának meghatározásánál a leg-
controversebb nézetekkel találkozunk.

Vannak ugyanis, kik annak criteriumát bizonyos
meghatározott területen közös származás és közös nyelv
folytán egygyéűzött emberek életközösségébe helye-
zik, ismét mások, kik az érzületen és egységen felül,
még az összetartozandóság öntudatára fektetik a fő-
sulyt, pld. Ahrens, Stuart Mill és mások.

Az előbbi nézet két alapmomentuma, mint látjuk:
a közös származás és közös nyelv. E két momentum
azonban nem meríti ki a nemzetiség fogalmának össz-
criteriumát. Hiányzik még az összetartozandóság öntu-
data, mely főfőjelentőségű momentum a nemzetiség fo-
galmának meghatározásánál. E tekintetben a másik né-
zet közelebb áll a valósághoz, mit Eötvösünk is elismer,
ki a nemzetiség fogalmának alapmomentumát „azon
össztartozandóság tudatába helyezi, mely nagyszámu
emberek közt multjok emlékei s érdekeik és érzelmeik
közössége által támad.“

De itt a hiba megint az, hogy az összetartozandó-
ság tudata egyedüli criteriumául fogadtatik el a nem-
zetiség fogalmának, mi azonban helytelen, mivel ezen
tudat pl. több nemzetiségből álló nemzeteknél is léte-
zik — anélkül, hogy azért egy nemzetiséget alkotnának,
mi leginkább a polyglott államokban észlelhető, mint
pl. Osztrák-Magyarországban.

Nézetünk szerint tehát az „Ahrens-Mill“-féle meg-
határozás megfelelőbb; miért is a nemzetiség fogalmát
a következő definitióban foglaljuk össze: o l y e m b e

rek összessége, kik közös származás, nyelv s phisikai meg erkölcsi tulajdonságok s ér-
zületnél fogva bizonyos életközösségbe
egygyéfvük s e közösség tudatával is
birnak.*)

Ezek után kísérsük meg már most a hazai zsidó-
ság fogalmát ezen ekkép felállított és teljesen kielégítő
definitio alá subsummálni s vizsgnljuk meg, vajjon meg
vannak-e ezen fogalommeghatározásnak összcriteriumát
képező egyes momentumai az előbbiben is és mily
mérvenben? továbbá vajjon a hazai zsidóság képez-e ön-
álló külön nemzetiséget vagy sem? mely kérdés — sze-
reny nézetünk szerint — különösen a jelen időben, a
midőn a hazai zsidóság annyi megtámadásoknak van
kitéve, nem csekély fontossággal bír.

A mi először is a származást illeti, arra nézve
mondhatjuk, hogy az a zsidóknál általában s így a ha-
zai zsidóknál is közös; bár itt sem hagyható figyelmen
kivül, azon általán elismert tény sem, mely szerint a
hazai zsidóság egy része a honfoglalás idejekor már
megtelepedett e hazában — nemcsak, hanem az ugyan-
csak Ázsiából jövő magyarokkal együtt részt vett ma-
gában a honfoglalás nagy művében is, mi bizonyos te-
kintetben a magyarokkal való származási közösségük —
de határozottan az azokkal való érdek- és érzületsoli-
daritásuk mellett tanuskodik,

A mi a származás közösségéről fentebb monda-
tott, az azonban már a nyelv közössége tekintetében
nem áll. Mert a zsidó nyelv (az u. n. „lason hakodes“)
nem képezi a zsidóknak közös nyelvét. Azon nem is be-
szélnek — kivéve az egynehány héber tudóst, kik az
említett nyelven tudnak ugyan — de nem szoktak be-
szélni.

A nyelv közösségéről tehát a zsidóknál csak oly
értelemben szólhatni, a melyben az azon nemzet köré-
ben el van ismerve, melynek integráló alkatrészét ké-
pezi a zsidóság. Így közös nyelve a francia zsidónak a
francia — a magyaré a magyar, stb.

Ami különösen a magyar zsidókat illeti, ezeknek
ugyan közös anyanyelve az u. n. „törött“ német nyelv,
mely azonban közös nyelvük gyanánt már azért sem
tekinthető, mivel azt maguk a zsidók is, sajátjuknak
soha el nem ismerték s a német nyelv, mely a zsidók-
nál ama különös jargon-ná nőtte ki magát — az ab-
solut kormány alatti germanisatio folytán a magyar
nemzetre általában ráerőszakoltatott — tehát a zsi-
dókra is.

Az utóbbi időben azonban örömmel észleljük, hogy
a hazai zsidók óriási lépésekkel haladnak a teljes ma-
gyarosodás felé s hogy lassan bár — de megis már ki-
vetkőznek ama rut és fülsértő jargon-ból is, mely ugy
szólván egyedüli oka annak, hogy a zsidók oly kiállha-
tatlanokká és ellenszenvesekké lettek.

A nyelv közösségéről tehát — mint látjuk — a
hazai zsidóságnál oly értelemben, mint azt a nemzeti-
ség fogalma kívánja, már azért sem szólhatni, mivel a
zsidók legnagyobb része itt az országban anyanyelvü-
kül többé már nem a németet, hanem a magyart fogad-

*) Így találjuk definiálva a nemzetiséget: Kautz „A Politikai Tudo-
mány Kézikönyve“ czimü művében. (I. 97-ik lap.)

ták el, mely tehát közös nyelvét képezi ugy
a zsidó, mint a keresztény vallásu honpol-
gároknek.

Itt helyén levőnek találjuk a nyelvnek a nemzeti-
ségi elvvel való összefüggését néhány rövid vonások-
kal közelebbről meghatározni.

A nyelvre vonatkozólag előadottak után ugyanis
kétséget sem szenvedhet többé, hogy az a nemzetiség
fogalmára nézve — ha nem is egyedül határozó — de
mindenesetre döntő befolyással bír.

Ezt még nagyobb jogosultsággal mondhatjuk, a
magyar nyelvről, melynek egyedül köszönhetjük nem-
zeti öntudatunkat — érzetünket — jellemünket.

A nyelv biztosítja az irodalomnak életét, szélesíti
ki annak mezejét. Az irodalom viszont a politikai élet
főorganuma, a társas élet szépítője. A nyelv tehát —
mint alapja és emeltyüje az irodalomnak tulajdonké-
peni teremtője, alkotója a nemzeti érzéseknek s így m'ü-
velése, terjesztése egyedüli alapja a nem-
zetiség megerősödésének.

Ezt tűzte ki magának legszentebb czeljául a hazai
zsidóság is, s — ime! a magyar nemzetiség az uj aera
óta közel 3°/_o-kal — vagyis a hazai zsidóság számá-
nak majdnem két harmadával (keleti szerint 351,595)
szaporodott.

Ennyit a nyelv fontossága és hatásáról.

Az antiszemita bujtogatásokról.

II.

A fönti czimmal irt cikksorozat folytatásában szóba
hozza Csernatony, mily rokonszenvesen viseltettek annak
idején Angolhonban a magyarországi protestans egyház-
nak hüdelme iránt, melyet a bécsi kormány nyal folyta-
tott. Csernatony, ki akkor Edinburgban élt a „Scotchman“
és new-yorki „Times“-ben egész cikksorozatokat irt, fel-
világosítandó az ottani közvéleményt, hogy ez nem csak a
protestans felekezetet, hanem az egész magyar nemzet küz-
delme, mert a protestansok és katolikusok Magyarorszá-
ban a legjobb egyetértésben élnek és soha sem uszittatnák
magukat egymás ellen papságuk által ellenségeskedésre,
mivel a vallási türelmetlenség a magyarok közt soha meg
nem honosodott.

Elképzelhetni tehát, — így folytatja cikkkiró — hogy
mi, a kik soká éltünk külföldön és dicsőítettük nemzetün-
ket — nem alaptalanul — éppen hitfelekezeti türelmes fel-
világosultságánál fogva is: mit érezhetünk azon fertelmes
bujtogatással szemben, mely az a n t i s z e m i t a s á g c z é g e
alatt hozza rossz hirbe a magyar nevet az egész művelt vi-
lág előtt és oda löki nemzetünk civilisationalis képességé-
nek hitelét a muszka és balkán-félsziget félvadság színvo-
nalára. Hát mit feleljünk most, ha az a skót vagy az az
amerikai elénk áll és azt mondja: Mit dicsekedtek önök ná-
lunk oly büszkén az önök fájának szabadságszeretetről,
vallásos türelmességéről, hitfelekezeti elfogulatlanságáról,
babonamentességéről és mindenféle haladási erényeiről,
midőn most halljuk, olvassuk és tapasztaljuk, hogy önök-
nél egy egész fajt és sectát tesznek felelőssé és jeleznek
üldözendővé azért a bünért, a mivel ama faj és felekezet
egyik vagy több tagja v á d o l v a van, de a mely bünre
nézve nincs kizárva még a feltevés sem, hogy m á s o k k e r-
r ü l h e t n e k a v á d l o t t a k p a d j á r a ?

Ezen észrevétel is előfordult augusztus második nap-
ján, melyet Kossuth társaságában tölteni szerencsém volt.

Annak a skótnak és amerikainak egyébiránt, aki nekünk szemrehányást akarna tenni, mintha ámitottuk volna őt a magyar jellemre vonatkozólag, felmutathatjuk most is büszkén, népfajunk azon becsületes magatartását, mely nem volt félrevezethető, sem az örjögő, sem az üzérkedő bujtogatás mesterkedései által.

Egyébiránt engem e cikkek írására nem sugallott sem azon vágy, hogy a külföldi ellenséges vélemények eloszlátása végett én is lendítsek valamit, sem az a gondolat, hogy tán a bujtogatók lelkére beszélhetek. Én azzal, amit elmondtam és még — egy zárcikkben — elmondani fogok, egyenesen csak azokra szeretnék hatni, akik itt-ott sportból, itt ott előítéletből, másutt ismét valami privát bosszuság vagy kár folytán, a zsidók iránt ellenszenvvel viseltetnek és ezen ellenszenvük által tévutra, a haza érdeke elleni eljárásra, az igazságszolgáltatás fogalmával összeférhetetlen irányzatra, a közönséges, hitvány, professionatus bujtogatók és zürzavarszítók szándoktalan támogatására vitetik magokat, meggondolatlanul, könnyelműen, vétkesen, noha akaratlanul. Ezeket kérem, hogy fontolják meg, mennyit árt nemzetünk szellemi, erkölcsi, anyagi és egész fejlődési hitelének ez a buta antiszemita izgatás, a melyből nem eredhet semmi jó s a mely csak a gyűlölködés meddő feladatára fecserli a nemzet drága idejét és üdvösen foglalkozható figyelmét. Tőlük függ, hogy annak vége legyen rögtön. Mihelyt nem mosolyognak feléje, hanem hátat fordítanak neki egy maroknyi nevetséges csaptra olvad össze az izgató egész had.

Minden izgatásnak — legyen az politikai, vallásos, művészeti, tudományos vagy bármi néven nevezendő — kell, hogy valami célját lássuk. Ez a cél lehet üdvös vagy kárhozatos, a különböző fogalmak szerint, de hogy létezzék, érthetőleg, úgy azok előtt, a kik azt elérni óhajtják, mind azok előtt, a kik nem hajlandók arra törekedni: ez olyan követelés, a melynek előleges kielégítése nélkül az illető izgatás nem sorozható más, mint az örjögés vagy ámitás kategóriájába. Kérdem tehát, mi célja van az antiszemita izgatásnak? mit tartanak elérendőnek és elérhetőnek bujtogatói? Mert erről tudomással nem bír még eddig a közönség köréből senki. Hacsak azt nem vesszük céljuknak, a miről nem régiben Istóczy képviselő ur is beszélt, hogy t. i. az egész zsidófaj legyen kitelepítve, illetőleg visszahelyezve Egyiptomba. De most már ezen céljt illetőleg is bomlottabbá lett a helyzet. Hiszen Európa jelenleg éppen azon talány fölött törí a diplomata fejét, hogy vajjon Anglia heraldicus oroszánja, ha megölheti Afrika eleven oroszánját, megosztozik-e a prédán a többi „nagy hatalmakkal. „És a sejtelem az, hogy az a British Lion bizony nem fog átengedni egy falatot, sem töröknek, sem tatárnak, sem kereszténynek, sem zsidónak, hanem szépen megtartja magának az afrikai egész lakmározást. Így a mi antiszemitánknak, ha Jeruzsalemre alapították céljukat, előbb kiegyezkedni kellene Gladstone urral, ha ez tisztába jutott egyszer Arabi urral. Egy szóval: ez a cél aligha gyakorlati, ha mindjárt „az egész zsidófajt“ megkérdezni sem kellene, vajjon akar-e export-cikk lenni és királyságot alkotni, ellenségeinek sajátságos rendeletéből, éppen azon „szent helyeken“ hol Krisztus járt és tanított. Ha azonban az elszállíttatás en m a s s e nem lehet a cél, mert „nem kivihető“; mit akar elérni az antiszemita bujtogatás? A zsidók kiirtását? Nem teszek fel róla ilyen vad tervezést. Aztán ez sem menne. Mert a kiirtásra vállalkozók utban találnák a rendőrséget, csendőrséget, katonaságot és a nemzet felháborodását.

A vezetők persze megszöknének, mihelyt éreznék a puszkaporszagot, hanem ott hagynák a bajban általuk elbolondítottakat. Kiirtani egy egész népfajt a mai Európában, arra nem bír hatalammal már a muszka sem; pedig az elkövetett mindent a lengyelek kipusztítására s mégis fél feltámadhatásuktól. Sőt annak a 80 milliónyi szlávsnak kényura éppen most szállíttatá vissza lassan, zajtalaul, azon zsidók ezreit, a kik ez év elején kimenekül-

tek az Ignatieff miniszteri védelme alól, s a kikről — mint emlékezni fognak az olvasók — megjósolva lett parlamentünkben, hogy ellepik hozánkat sáskaszerűleg. Vagy tán az a cél, hogy kikeresztelkedésre legyenek rémitve a zsidók. Hiszen az antiszemita mesterek azt állítják, hogy ők nem a hitfelekezet, hanem a faj ellen izgatnak, s hogy a kikeresztelkedetteket tartják a legnagyobb zsidóknak. Ez ugyan furcsán illik össze azon bujtogatással, mely a tiszta-eszlári bűnügyben az egész zsidóság rituális gonoszságát állítja bebizonyultnak; de tanuskodik mindenestre a mellett, hogy a fenyegetések, felemlítések, üldözések nem a zsidók megtérítését tartják szem előtt. Hiában kutatjuk mi azt a céljt. Nincs az sehol. S az a sok bujtogatás, célzatos koholmány és terrorizáló kísérlet, melyre a Solymosy Eszter eltűnése lön felhasználva, minden bevallható cél nélkül úzi a polgárok közti gyűlölködés terjesztésének galád játékát. Lehetetlen, hogy a magyar nemzet lelkülete, mely soha nem volt gyáva üldöző és mindig büszke volt a „genorosa natio“ és „lovagias faj“ mellékneveire, undorral ne fordulna el azon nemtelen üzelmektől, melyek egy egész faj ellen szítják a bosszuállás vad indulatait, mert abból esetleg egy vagy több ember valamely nagy bűnről vádoltatik. Mit szólanának az ily szörnyű bírák, ha azon külföldi Lügewackerek közül, a kik hazánkról mindenféle rágalmat kikoholnak és terjesztenek, egyik vagy másik a következő sensationális értesítést nyomtatná ki Reisebrief-jében: „A főrangu magyar nők, midőn vénülni kezdenek, szüzeány vérben fürödnek, hogy fonnyadó kecsék felfrissüljenek.“ Persze titkolják e borzasztó szokást, de a kád minden palotájukban látható, sőt toilette-asztalaikon is gyanusan pirosuló folyadékot találva a vizsgáló igazság keze sok kristály üvegcsében, ha az igazságszolgáltatás egyáltalában léteznék ezen barbár fajnál. Néha ugyan tulságba viszik a szépítés ezen ősi és hagyományos módját; és akkor nem is lehet felette szemet hunyni, de a magas állású szép bűnös akkor is csak elzáratik. Így történt 300 évvel ezelőtt a híres Báthory Erzsébettel, a ki 600 szüz leányt öletett le, hogy vérükben fürödhessék. A Vág völgyén most is látni romjait Csejthevárnak, hol a szörnyeteg lakott, kiről egy Garay nevű poetájok balladát is irt.“ Ugy-e bár, hogy a magyar nők elleni ilyen otromba koholmány felett kitörne az emberből a hahota vagy a böszültség. De hát nem éppen olyan buta logikából származott azon otromba koholmány is, mely az egész zsidóság rituális eljárása gyanánt hirdeti azt, a mi a tiszta-eszlári esetben vádpontot képez egy zsidó ellen? Pedig itt még nincs bebizonyítva semmi, s az ügy sub judice est, míg a Báthory Erzsébet borzalmas élete történelmi tény.

Mondtam már, hogy e cikkek írásában nem vezetett sem a vágy, hogy a külföldi esetleges tévitéletek eloszlátására én is tegyek valamit, sem a gondolat, hogy a bujtogatók észre téríthetők. Vezette tollamat egyedül a sugallat, hogy tán hasznos lehet figyelmeztetni ezen bujtogatók kártékonyására azon polgártársaimat, a kik sympathiák és antipathiák szerint szokták nézni a világ folyását. Tessék elhinni, hogy itt nem a zsidók iránti érzelem forog kérdésben, hanem egy nemzeti nagy érdekünk: fajunk jó hirneve és haladási képességünk hitele. A rokon- és ellenszenvet nem lehet ráparancsolni másokra, mert hiszen saját magunkra sem parancsolhatjuk rá, hogy azt szeressük, a ki nekünk nem tetszik, és azt ne szeressük, a ki nekünk tetszik. De a férfias akarat és hazafias érzék mindig a kellő határok közé szoríthatja ellenszenveit és rokonszenveit, midőn nemzetének közérdeke követeli azt tőle. Nem fejtegetem tovább e nézetet, mert sietek bevégezni cikkemet; de eleget is mondtam arra, hogy megértsen a gondolkodó olvasó.

Még csak egy észrevételt ajánlok a nemzet figyelmébe. Gyakran halljuk a panaszt, hogy a magyar faj indolens és nem szapora, s hogy kevesen vagyunk a környező nagy népfajok közepette. Nem régiben egész jeremiadokat

olvastunk az utolsó c e n s u s szomorú adatai felett. Más-kor minden ellenzéki ujság tele van indignatioval a „rossz kormányzat“ ellen, mely népteleníti hazánkat s ijesztő mérvre hajtja a kivándorlási készséget. Aztán jön a sok bizonyítgatás, hogy a horvát, tót, szerb, oláh, benn is, künn is, mind 'vesztünkre dolgozik, mind halálos ellenségünk, nem is szólva a szászokról és a Schulverein-szövetségeseiről. Végre elrémülünk mindegyre, hogy az amerikai verseny, mely az óriási bevándorlások által is évenként hatalmasabbá válik, tönkre tesz bennünket. Na hát ha mindez így van, miként fér azzal össze a rendszeres bujtogatás a köztünk élő azon egyetlen faj ellen, mely szapora, tevékeny, magyarosodik és nem gravitál kifelé, mint némely német, olasz, szláv stb.? Nem mondok most többet erről sem, csak jelezni akartam a tény horderejét, haladási elemeink szempontjából.

És más alkalomra hagyom azt is, a mit a zsidók figyelmébe óhajtók ajánlani, a kikiről én két ízben szólottam. Először akkor, évekkel ezelőtt, midőn a germanisationalis tényezőkről írtam cikket s intettem őket, hogy magyarosodjanak erőteljesen, mert csak magyarosodásuk által lehetnek erősek a válságos időkben bekövetkező bujtogatásokkal szemben. Másodszor akkor, midőn Istóczy az első antiszemita beszédet tartotta a képviselőházban, s midőn én az ellen rögtön tiltakoztam a jogegyenlőség és magyar szabadságszeretet szellemében. Örvendek, hogy a zsidók valódi tömeges és rohamos magyarosodása folytán, melyet csak a vak nem lát, s csak a rossz indulat tagadhat el, lehetővé vált most harmadszor mellettük emelni szót, a bujtogatókkal szemben.

Hajdan és most.

II.

E cím alatt közölve volt a Sz. U. 35. számában egy 1791-ben megjelent értekezés kivonata, melyet élvezettel olvashatott az ember nemcsak azért, mert a rosszakarat és együgyűség szülte vérmesét koholmányának tünteti fel, azért sem, mert megszügyenítő a középkori barbarismust előidézni óhajtó antiszemitákra nézve, mert az antiszemitikus halandorok üzelmeinek némi hatálytalánítására is alkalmas a szóban levő közlemény — hanem azért is és leginkább azért gyönyörködhetik a helyesen ítélő és érző olvasó ezen idézet tartalmában: mert tanuságot tesz arról is, hogy a magyarnak az előtt nem volt (meggyőződésünk szerint most sem lehet) kenyere a fajgyűlölet és vallásüldözés, hogy tehát az antiszemiták garázdálkodásai sehogyan sem felelhetnek meg a magyar ember természetének, hogy az e féle külföldről importált mérges növény hazánkban gyökeret nem verhet, e haza ege alatt nem tenyészhetik, a mit elegendően bizonyítják a történelem azon lapjai is, melyeken a nemzet viselt dolgai első Istvántól első Ferencz József-ig fel vannak jegyezve.

Pedig bizony igen sok említésre méltó történik egy nemzet kebelében, mi az utókor tudomására nem jut, mert nem tartatott érdemesnek, hogy Klio könyvének lapjaira iktatva legyen, nem világrendítő, nem nagy sensatiót keltő dolog volt.

Ugyan ez sorsa az irodalomtörténetben a hirnèvre nem vergődött író művében vagy műveiben lerakott gyönyörű gondolatoknak és szép igazságoknak.

Egy ilyen felelevenítésre méltó szakaszra akadtam véletlenül egy 1792-ben megjelent, „A z i g a z h a z a f i“ című katolikus szellemben írt műben, melynek névtelen

T Á R C Z A .

A szemiták és antiszemiták*)

Proprium est naturae humanae, edisse quem laeteris. Tacitus.

Részemről nagy önmegtagadás kelle hozzá, abban a dologban, melyet lelketlen emberek eszközeik megválogatása nélkül annyira elmérgeztettek, szerény szavamat hallatni. Akarják-e mindkét táborban meghallgatni az őszinte szót? nem tudom. Én magam kételkedem benne. Oly korban, melyben némelyek mindent elkövetnek, hogy a humanismust discreditálják, sokszor hiába valónak mutatkozik azoknak szerény szava, kik a kedvessé lett eszményt, az emberek erkölcsi javulásukban, egykori boldogulásukban való hitét, nem szeretik szívükből gyökerestül kitépni, és eldobni mint hitvány lomot. Tisztátalan ajkukon hordják a szent igazságot, azt hirdetik, hogy nevében cselekesznek, esküdjöznek rája és csalatkozhatatlanoknak tartják magukat, — pedig minden szavuk hazug, esküjük szentségtelen rágalom, gondolataik a sötétségben fogantatnak, táplálkoznak a boszu és irigység férgéből s az erkölcstelesség bűnös légkörében nevelkednek fel. Ezeknél frazis a humanismus és kopott eszme az emberbaráti szetetet. Fájdalom beigazolja azt, a mit a híres H o l t z e n d o r f f F e r e n c z mond: „Szellemi kulturánk egyelőre nélkülözi a tartósság biztos garantiáit; a párisi commune eseményei (tegyük hozzá az antiszemiták lelketlen hajszáit) ezt világosan bizonyítják. Valamint a csillagzatok, a nap és hold, gyakran elsötétülnek ösvényükön, így van ez az emberi-

séggel is, hogy a polgárosodás fénye a sötét barbarismus által elhomályosittatik. A cultura ezen fogyatkozásai legkevésbé sem szoríthatók ki előre. és nem is oly gyorsan mulók, mint a nap és holdfogyatkozások. Ki nyújt nekünk biztonságot arról, hogy nem sötétebb századoknak meggyünk eléje? Oly hihetetlen az, hogy az erkölcsi elvadás, a gépies munka technikai kifejlettsége mellett egy ösvényen járjon? Eddigél az államtudomány és a történet philosophia képtelenek felállítani diagnozist az iránt, hogy vajjon egy nép, mint a rómaiak időszámításuk 4. századában, enyészetnek indul-e, vagy pedig csak úgy mint a németek a 30 éves háboru után, téli álmát alussza, a melyből lehetséges a felébredés.“

„Ezen bizonytalansággal szemben bizonyára a legveszedelmesebb az, ha átengedjük magunkat a cultura ábrándjaiuk és jövőnk pusztán anyagi eszközeink technikai tökéletesítésére és újabb találmányok nagyszerűségére akarjuk alapítani.“¹⁾

Jelszavak után indulnak bizonyos korszakok, s hizelegjen a jelszó a tömeg hiúságának, utánna indul mindegy neki, akárki hangoztatja azt. De magából a tömegeből sohasem indult az ki. És így a zsidók iránti gyűlöletet és ellen-szenvet különösen két forrásra lehet visszavezetni. Nagy politikai férfiak szították fel a gyűlölet tüzet mindig tette kész szolgálalkü eszközeik által, vagy pedig egyes emberek indítatva a boszu aljas érzetétől adták ki a jelszót, és terrorizálták a közvéleményt. Olyan alávaló és bolond eszmét pedig még nem termett emberi agy, mely követőkre nem talált volna.

Mikor Csernatony Lajos az Ellenőrben a „Zsidókról“ című cikksorozatot írta, egy röpiratot bocsátottam közre, melyben a zsidókat Csernatony vádjai ellen védeni ipar-

*) Egy ily című röpiratnak bevezetése, melyet Hoffman Mór, nagy-kanizsai okl. főgymn. tanár, jeles író és lapszerkesztő ad ki. Megrendelhető nála 60 krajczárért. Szerk.

¹⁾ Die Gegenwart. 1881. XIX. kötet 4. lap. Politische und unpolitische Zeitglossen v. franzv. Holzendorff 32.

szerzője magát „Egy hazája s nemzete javát óhajtó szív“-nek nevezi.

Nézzük, milyenek voltak érzelmei a zsidók iránt ezen „hazája és nemzete javát óhajtó szív“-nek 1791-ben:

„Hátra vagyom még, — így szól az említett szakasz — hogy a Görök, zsidó és más egyéb meg szenvedett Vallásokról vagy kettőt szolljak. Ezek azok, kik a sok háborúk, vérontások és idegen országokra lett siralmas ki rablások által megpusztult drága Hazánkat népesített, kereskedéseik, mesterségeik és szorgalmatosságaik által gazdagították és ezt még az idegenek, sőt ellenségeink előtt is vélünk együtt tekintetessé s rettenetessé teszik.“

„Adgyuk meg tehát mi is ezeknek a hasznos tagoknak mind azt, valamivel nekik mint embereknek, mint hasznos lakosoknak a természet, és a természet Urának Szent törvényei szerint tartozunk.“

„Igaz dolog ugyan, hogy ezen Vallások Hazánkban született, hazafiui jussal nem birnak, hanem csak jövevények, de ha már egyszer őket szárnyaink alá fogadtuk, úgy láttzik, hogy valamig csak ezek polgári kötelességeiket, azaz törvényeinket megtartják, a Birodalom és a Vallás fundamentomint nem áskállyák, sőt inkább a Hazának javát vélünk együtt tellyes erővel munkálódgyák, mind addig a közönséges társaságjává nézve illendő, sőt meg kell őket a Hazában tartani.“

Igy izt az ősi jellemből ki nem vetköztetett magyar a XVIII. században a polgári jogokkal fel nem ruházott „jövevényekről“; hát a XIX. század utolsó negyedében hogyan írnak a magyartalan antiszemita részben már tökéletesen elmagyarosodott részben pedig rohamosan magyarosodó mózes vallásu honpolgárokról?!

De ki tehet róla, hogy nevetségessé teszik magokat? hogy el akarják homályosítani a haza dicsőségét, hogy szégyent akarnak hozni a magyar nemzetre?!

kodtam. Csernatonynak sokban volt igaza, de nem is a mai antiszemitizmus modorában irt ő a zsidók ellen. Egy hazafias érzelmű zsidó pap akkor azt írta nekem, hogy Csernatonynak politikai célzatai vannak. Meg lehet, de tudtam jól, hogy miképpen „csinálhatja“ a sajtó a közvéleményt és kötelességemnek tartottam csekély erőmhöz képest Csernatony mérges tollának heves kifakadásait gyengíteni.

Mikor Istóczy antiszemita kifakadásait megkezdette és én utána kutattam az ő gyűlölsége okának, megmosolyogtam sokak azon vélekedését, hogy Istóczy örült beszámíthatatlan, s mikor azon megjegyzésemre, hogy Istóczy beszámíthatlanságában van rendszer, kinevettek, előre figyelmeztettem a kételkedőket, hogy vigyázzanak a fejleményekre, ezek igazolni fogják az én nézeteimet.

És valóban igazolták is.

Minden józan gondolkozásu embernek nagy elhatározásába kerülhet az Istóczy által inaugurált és készséges eszközei által corpoltált ponyva irodalmi termékeket végig olvasni, mert nem egyszer erkölcsi undor fogja el az embert, mikor azt a szóval nem jellemezhető, aljas cynismust látja, melylyel ama cikkek kivétel nélkül írvák; de az emberi természet gyarlóságai közé tartozik mások nyugtalanításán örülni s egy-egy örült gondolatba annyira beleszeretni, hogy szabadulni nem tudunk tőle. Ez magyarázza meg Istóczy átkos működésének hatását, mint magyarázza meg némiképpen a zsidó gyűlölség terjedését és vészes következményeit minden korban és minden időben. Hány ember van még azok között is, kik intelligens körökben élnek és mozognak, a kik nem a felszínről ítélnek, a kik mérlegelni képesek az ok és okozat összefüggését. Azért kapósak voltak a jelszók minden időben, akármily piszkos forrásból származtak azok.

Az emberiség történeti fejlődésében jelentékeny szerepet játszanak a tévedések.

Valóban nem méltók reá, hogy a nemes magyar nemzet fiai legyenek, kiknek főtörekvése, úgy szólván életcélja egy-két hitvány német és néhány vérengző szláv undok büneibe sülyesztetni a nemzetet.

Csakhogy a magyar nem hagyja magát; józansága örökdió becsülete és belbékéje felett, mint írva van, hogy „az örökké való békével áldja meg az ő népét.“

Ne törődjünk hát a rágalmozókkal; legyünk és maradjunk magyarok; szívvvel, lélekkel magyarok és forduljunk el megvetéssel ama hirhedt egyénektől, kik antiszemitáknak nevezik magukat.

Havas Károly.

C s a l á n o k.

Egy pap, ki intéseivel bizonyos személyekre célzott, de a hallgatóság iránti kimélethez az illetők neveit fel nem említette, így szólt: Én követ dobok, majd ugat az a kutya, a melyet eltalálok.

Egyik mult számunkban, az említett papként, mi is dobtunk követ az antiszemitikus hecczelők közé s az eldobott kő a „Szabolcsmegyei Közlöny“ szerkesztőjét találta el s úgy látszik nagyon is érzékenyen, különben csak nem ugatna meg bennünket oly fájdalmas vonítással lapjának 36. számában.

Állítása szerint lapunk h a g y m a b ü z ö s szaga ütötte meg vizsla-orrát s annyira felkeverte a gyomrát, hogy az azt már rég terhelő antiszemita mérget mind reánk okádja.

Nem hittük volna, hogy az emberek annyira megváltozhassanak. Volt ugyanis idő, midőn a Sz. K. jelenlegi ko-

És ha a középkorban elhitték, hogy a zsidók keresztül szurták az ostyát, s az ostyából vér folyt, — ergo a zsidókat üldözni kell, mért ne hinné el a haladásával büszkélkedő korunk, hogy a zsidóság megromtója a keresztény társadalomnak. „Christlicher Socialismus“ volt tudolocos németek jeszava, melyet Istóczy magyarra fordított. Pedig ez ép oly tévedés, mint a minő tévedés volt a középkori ráfogás.

De fejedelmeknek, fejedelmi férfiaknak, magas állásu hivatalnokoknak igen sokszor szükségük volt valami bünbakra, s hol tetszett volna ezt könnyeben találni mint a zsidóban, kik semmiféle tisztos polgári álláshoz sem juthatva, a ghetto szük falai között élve, számüzve valának az emberi társadalomból és megvetésben kelle élniök? akkor még a zsidók vallásában, melyet senkisé ismert, s a ki ismerte csak hallásból ismerhette, lehetett megtalálni a jelszót, melylyel a durva és műveletlen tömeget rájuk uszithatták. Ez a jelszó egy hisse elkopott; mióta a zsidók a polgári társadalom kedvezményeiben részesülnek és vallási cselekményeiket nyíltan gyakorolhatják, isteni tiszteletüket a keresztények jobban ismerik, azóta nem a vallás, hanem a faj az, mely minden rossznak okozója és a keresztény társadalom megromtására törekszik. Égbekiáltó igazságtalanság mind a kettő. Szivtelen zsarnokság kifolyása, mely saját önző céljai megvalósítására törve nem átkodik a százdra nyomni a szégyen és gyalázat bélyegét, megmérgezve a köteleket, a közéletben az erkölcsi érzületet, az erkölcsi érzületben az emberiség magasztos céljait. Szemébe nézünk ennek az ugynevezett „zsidókérdésnek“ és csak az igazság szeretete által indítatva megvilágítják annak különféle oldalait, zsidónak, kereszténynek, de minden igazságszerető, elfogulatlan hazafinak figyelmébe ajánlva a következő lapokat.

Hoffmann Mór.

csisa azaz szekere paprikát, gyufát s más efféléket árult és szerencsének tartotta, ha a hagymabüzös zsidók vásároltak nála és hiteleztek neki; de ezek tempi passati, mert bukott kereskedőnél csak licitálni, de vásárolni nem lehet, a licitatio pedig a hitelt is megszünteti.

* * *

Ily körülmények között természetes, hogy a Sz. K. szekere már egészen elszokott a hagymaszagtól s nem csoda, ha gyomra keveredik, mikor az ily illatok megütik orrát.

* * *

De az már mégis feltűnő vizslai tehetség, mikor a Budapesti megjelenő hagymabüzös Szombati Ujság szagát még Nyiregyházán is megérzik.

* * *

A Sz. K. szekere a vadászkutya egyéb tulajdonságaival is bir. Szemei annyira élesek, hogy a Budapesti lakó „zsidó kölyök szerkesztő“ kóczos fejét Nyiregyházán meglátja. No bukott frater, ennek a kóczos zsidó kölyöknek szabad szerkesztőnek lenni, mert jelleme és becsülete egyaránt tiszta, mert másnak a pénzét még el nem élte és a licitálók elleni dühből fajgyűlöletre nem ragadtatta magát; a szerkesztésre való képességet pedig nem a pudli mögött, hanem az egyetemen szerezte meg s e mellett a tanügy terén sikerrel töltött huszonöt évi szolgálatra és tizenöt évi irodalmi működésére büszkén tekinthet vissza, míg ellenben a Sz. K. szekere aligha pillanthat vissza multjára a nélkül, hogy el ne pirulna, ha ugyanis erre még képes volna.

* * *

És az ilyen ember még merészkedik a zsidókat zsarolással, csalással és becsületlen eljárással vádolni; valóságos ironiája az erkölcsösségnek, mely eszünkbe juttatja a megcsipett tolvajok taktikáját, kik futva az üldöző tömeg előtt azt kiabálják: fogjátok meg!

* * *

Szegény magyar irodalom! Hová sülyedtél, ha az ilyen szemtelen ficzkók is merészkednek az írók közé vegyülni? Igaz, hogy valamint a madarat tolláról a Sz. K. féle szerkesztőket stultelenségökről és nyelvtudatlanságukról ismerik meg, mert tanulmányaikat — nem iskolában — hanem istállóban végzi.

* * *

Az ily embereknek tehát nem toll, hanem korbács kell a — kezökbe!

LEVELEZÉSEK.

Szolnokon, 1882. szeptember havában.

Tisztelt szerkesztő ur!

A „Budapest“ című képes politikai napilap 236. számában a következők olvashatók:

„Mint L a c z h á z á r ó l írják, Heuc János utkaporó 20 éves Juliska nevű leánya eltűnt. A leány több év előtt Budapestre ment szolgálni, honnan Czeglédre, majd Szolnokra került. Itt veszett nyoma két évvel ezelőtt, midőn utoljára azt írta haza szüleinek, hogy kórházban fekszik. Feleltek neki, de a válasz már nem találta meg őt. Azóta mindenfelé körözik sikertelenül.“

Midőn e sorokat b. lapjában reprodukálom, meg akarom mutatni miképpen szokták mai napság a fiatal leánykákat eltüntetni, hogy illetéknéppen az antiszemitikus izgatás tüzet újból meg újból feléleszszék.

A főntebbi hirt elolvasván, mult hó 28-án este 7 óra körül rohant be hozzám a helybeli rendőrség erélyes kapitánya, Hasitz Kálmán ur, kezében tartva a fent-címzett lapot. „Emlékszik-e még orvos ur,“ kérdé tőlem,

„Heutz vagy Hentz Juliánra, ki ezelőtt két évvel a közkórházban ápolatott?“ Nem emlékszem! válaszolék. „Én pedig emlékszem reá,“ jegyzé meg a kapitány ur; „Lengsfeld korcsmárostól szállított a kórházba.“ Annak Hudacska Julia volt a neve, mondám én, s ha kapitány ur egy pár perczig várhat, míg egy súlyos betegről visszatérek, azonnal megnézhetjük a kórházi jegyzőkönyvet.

Lapozgatva a jegyzőkönyvben a következőkre bukantunk: Sorszám: 51, jelentkezési nap: november 1-seje, a beteg neve: Hencze Juliánna, 18 éves, helvét vallásu, kéjő, laczházai illetőségű, — kóralak: bujakóros fekély — elbocsájtott gyógyítlan november 13-án, ápolatott 13 napig. Atyja neve: János, utkaparó; anyja: Nagy Lidia.

Ezek olvasta után felszólítám a kapitány urat, hogy kövessen engem az Angyalné-féle kéjházba, a hol a nevezett leányt teljes egészségben fogom neki bemutatni. Dictum factum! Az eltűnt leány él és követi erkölcstelen mesteriségét, de az antiszemita izgatók még sem átalkodnak őt szt. Magdolnaként martyrrá tenni, hisz a cél szentesíti az eszközt.

Kiváló tisztelettel

Dr. Erdely D.
városi főorvos.

Miskolcz, 1882. augusztus 30.

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Becsés lapja 35. számában a uaté-szalkai L—n tisztelt levelező ur igen helyesen rectificálja az általában ferdén és helytelenül idézett „tow seba gojim harog“ mondatot, mert tény, hogy a „Mekhilta“ a „Sofrim“ szakaszában „tow seba akum besaat milchama“ áll, tehát világosan pogányokra egyedül vonatkozik és azoknak megölése is csak háboru idején az önvédelem kényszerüségéből van megengedve. Feltűnő, hogy a berlini tudós és híres tanár, Dr. Strak Herman a „Pester Lloyd“ folyó hó 13 ról kelt számában is megjelent nagy jelentőségű cikkében ezen a „Mekhiltából“ vett mondatot szintén tévesen és a „besaat hamilchama“ igen is lényeges szavaknak kihagyásával idézi. Én kötelességemnek tartottam a nevezett tanár urat folyó hó 18-án hozzá intézett levelemben ezen tévedésre figyelmeztetni, sőt még tovább mentem — és erre föl hívom a maté-szalkai L—n t. levelezőt és a t. olvasók becsés figyelmét is — a következő idézetek alapján kimutattam, hogy Aba-Gurjon nyilatkozata még a pogányokra sem vonatkozhatik, hanem csak is az Egyiptomiakra. Ugyanis az idézett „Mekhilta“ mellett a „Rischon Leczion“ című Gloszator megjegyzi, hogy nem „Akum“ hanem „Sebamiczrim“ azaz „Egyiptomiak“ értendő, és utal „Aboda zarah“ talmud-szakasza 26. b. lap. Toszofot magyarázatára, melyben a talmud ottani tételéhez:

העבדים ורעי בהמה דקה לא מועלין ולא מורדין kifejtetik, hivatkozva talmud jerusalmi Kidusim szakaszára, hogy háboru idején is csak az egyiptomi-ellenfél megölése van megengedve és pedig azért, mivel Exodus C. 14. v. 7. szerint az Egyiptomiak azon része, kik istenfélőknek tartattak, a jégcsapástól megmentett lovaikkal üldözőbe vették a kivonuló Izraelitákat. Sőt „Toszefot“ Deuter. V. C. 20. v. 11. „És legyenek neked adózók és szolgáljanak téged“ והיו לך ורעי בהמה דקה לטמ ועבדיך parancsból azt következteti, hogy még a pogányt sem szabad megölni, noha a Noe ivadékainak parancsolt 7. törvényét sem tartja meg.

Nem akarom a t. szerkesztőség szivességéből átengedett tért a kelleténél nagyobb mértékben igénybe venni, az eddig mondottak elegendők az értelmes olvasó tájékozására; csak azt kell még különösen kiemelnem, hogy Exod. C. 14. v. 7. hez רש"י commentárjában a többször említett „Mekhiltát“ nem is idézi másképpen, mint טורב שבת מצריים וכו'. — Mind ezekből látni és remélem a maté-szalkai t. levelező ur is be fogja vallani, hogy a „Mekhilta“ nem szorul azon cikkének végén általa kifejtett magyará-

zatra, mely magyarázatot, engedje meg L.—n ur, kinek tudományát nagyrebecsülöm, el nem fogadhatnám még akkor sem. ha nem állana „besaat hamilchama.“

Megkülömböztetett tisztelettel

Fischmann Joachim.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Uj rabbit** szándékozik szerződtetni a b.-ujfalusi izr. hitközség. Mult napokban — úgy írja a „Sárrét“ — egy Szikszóról érkezett meghívott egyházi férfiú tartá az imaházban első próba egyházi szónoklatát. (persze mint dukál németül!) Ettől függ elválasztatása. Hát ha egy kicsit magyarul is beszélne onnan a szószékről a tiszteletes rabbi ur?!... Igen csodáljuk laptársunk eme megjegyzését. mert nem hihetjük, hogy oly községben, hol csupa magyar ember lakik, csak szó lehessen oly papról, a ki nem tud vagy nem akar magyarul szónokolni.

— **Pápan** f. hó 3-án éjjel a zsidóleplom egy ablakát betörték és az ablakfát is eltörték. Bámulatos azon nemes kitartás és vitéz türelem, mondja a levelező, mely annyi időt áldoz éjnek idején, hogy a legalább is hat ölnyi magasságu ablak fáját is szétzuzza. Mi meg azt kérdezzük: Van-e Pápa városának éjjeli őre s ha igen, melyik korcsmában mulatott az akkor, mikor a sok időt igénybe vevő botrány véghez vitetett? Nem volna szives a város rendőri kapitánya e kérdésünkre a választ megadni?

— **Miskolczon** mult hó 26-án az izr. nőegylet felekezetenélküli népkonyha javára gyermek-műkedvelők által színelőadás tartatott. A kizárólagos zsidó gyermekek elragadták a szikház minden zugát elfoglaló közönséget, mely — talán 5 kivételével, ezek közt Horváth Lajos orsz. képviselő — zsidókból állott. A 32 főből álló többnyire elemi iskolabeli gyermek művész-csapat viharos tapsokban nyilvánuló tetszést aratott, azon felül virágokkal, cukorkákkal és játékszerrel halmoztattak el. Meg is érdemelték derekasan az előndást rendező és betanító Szentessy Ákos urral együtt, mert majd 300 frt tiszta hasznot jövedelmeztek a fentemlitett jótékony cél és Dr. Grosz Józsefné, a nőegylet buzgó elnöke és Dr. Gencsi Sománé az egylet lelkes pénztárnoka fáradozásuk ezen újabb fényes sikerében találhatják lélekemelő jutalmukat.

— **A „Komáromi Lapok“** többször ujságoltuk a legnagyobb elismeréssel a komáromi izr. hitközség hazafiságáról és a magyar nyelv ápolása körül szerzett érdemeiről. Folyó év aug. 20-iki számában az az örvendetes hír olvasható, hogy a hitközség templomában az első magyar hit-szónoklat is tartatott, míg a hitk. adminisztrációja és hitoktatása már 2 éve magyar nyelven történik.

De a milyen helyesléssel ir egyfelől a nevezett lap komáromi hitsorsosaink szép haladásáról, éppen annyi indignációval vádolja az ottani orth. községet (mert németre fordítják a németül nem is értő gyermekeik a bibliát) hazafiatlansággal, a magyar nyelvtől való idegenkedéssel hollott igazabban együgyűséggel vagy eszelősséggel vádolhatná, mert józan észszel nem türhetnék, hogy magyarajku gyermekeik németre fordítva magolják a szent irás héber szövegét. Vagy talán fontosabb az ottani orthodoxok előtt az idegen nyelv, mint a szent irás megértése?!

— **Antiszemitikus haszontalanság.** A minap a „Függetlenség“ egy új vérmesét tálat fel olvasóinak, mely szerint egy felvidéki megyében egy keresztény fiut erőszakkal körülmetéltek volna. Nagyobb hitel kedvéért a személyeket is megnevezte, kik az ügyben szerepeltek s végül érlyes fellépésre szólítá fel a kir. ügyészt, mert meg volt róla győződve, hogy ezen új büntény miatt legalább is tiz zsidót fognak nyársra huzni. A Függetlenség igazgatása figyelmessé tevé az illető kir. ügyészt az említett esetre s az nem is késett köteleességét teljesíteni és csakugyan ki is sütötte, hogy a szóban forgó fiu körülmetéltnek látszik ugyan, de úgy született. Az ügyész eme helyreigazítását

szintén a Függetlenségben olvastuk, de mig a vádnak egy egész cikket szentelt a lap feltűnő helyén, addig a demetit néhány sorba foglalva petit betűkkel tette közzé a lap egyik zugában. Mikor lesz már nekünk is olyan sajtótörvényünk, mint az osztrákoknak, mely azt követeli, hogy a czáfolatot ép oly feltűnő helyen és betűkkel kell közzé tenni, mint a vádat; azt tartjuk sohasem!

— **Szép egyetértésről** tesz tanuságot a kecskeméti különböző vallásfelekezetek között, az ottani izr. hitközség rabbijának a napokban történt beiktatása, mely alkalommal 200 teritékü bankett rendeztetett s jelen voltak a városnak minden rendü notabilitásai hitfelekezeti különbség nélkül. A fiatal rabbi, dr. **Perlesz Ármán**, lapunk derék munkatársa, nemcsak magyar nyelven, de magyar szellemben is tartott szónoklatában az elveket mondá el, a melyek szerint ő hiveit vezetni akarja. A banketten leginkább **L a u k ó n a k**, az ev. egyház lelkészének, **H o s k ó József** ügyvédnek, **H á r y** és **S z e l e s s** takarékpénztári igazgatóknak toasztjai tüntek ki, Megjegyezzük még, hogy a kecskeméti izr. templomban ezentul csakis magyar szónoklatok fognak tartatni.

— **Eötvös Károly** védő ügyvédnek a fiatal Scharf Móricz ügyében, benyújtott fölterjesztésére a belügyminiszter egyelőre a következőkép intézkedett:

Mínthogy a védőügyvéd beadványa nincs Scharf József által hiteles aláírással ellátva. de továbbá a beadványhoz mellékelt meghalalmazás is csak Feiermann Sára nagyanyja által adatott ki, a miniszter felkérte a nyiregyházi törvényszék elnökét, mikép Scharf József vizsgálati foglyot hallgattassa ki szabályszerűleg az iránt, vajjon kívánja-e, hogy fia a főváros árva- vagy szeretetházába elhelyeztessék. A hiteles jegyzőkönyvi nyilatkozatot mielőbb felterjesztetni kéri a miniszter, a ki csak azután fog dönteni az ügy érdemére nézve.

Szerkesztői p o s t a.

Kl. B. Sz.-Szt.-György. A hiba azért történt, mivel a levelet ideiglenes helyettesem nevére czimezte. A szerkesztést már két hét óta ismét magam látom el. Ezután rendben lesz minden.

St. L. J. Hm. Vásárhely. Ugy lesz, a mint kívánja.

R. M. Tisza-Lök. Küldök több példányt, terjessze a környéken.

Dr. E. D. Szolnok. Meg kellett változtatni, mert nők is olvassák e lapot.

F. J. Miskolcz. Mai számunk hozza. Ha lehet teszek valamit fia érdekében.

A. A. Nagyvárád. Sorai ámulatha ejtettek. nálam nem volt, de nem is láttam. Jótéteményért rendesen haladatlanság a jutalom. A tokot tessék aztán költségesen postán elküldeni.

Dr. N. B. Gyulafehérvár. Kerestem, de legnagyobb sajnálkozásomra csak hült helyét találtam. Legközelebb levelet írok.

U. S. Ungvár. Megtettem a mit ígértem; majd meglátjuk, hogy lesz-e eredménye. Üdvözlöm mindnyájukat.

B. J. Szentés. Sok szerencsét! Az új állomásról újdonságokat kérek.

W. J. Nagyvárád. Várom az ígért dolgozatot. Remélem, hogy ígéretemnek sikerrel fogok megfelelni. Két helyre már elküldtem, ha ott nem lesz, lesz máshol.

L. Zs. Déva. Az ígért szép szó, ha beváltják. Én még mindig várom a tudósítást. Üdvözlöm rokonait és B—ch urakat.

Sz. J. Szolnok. Jövő számban.

H. M. N.-Kanizsa. Névjegyed elveszett, a könyv címét meg kívülről nem tudtam. Közölj még néhány részletet belőle.

Lövy M. E. fia könyvkereskedése (Király-utca 1. sz.) a küszöbön levő ünnepek alkalmából a t. közönség figyelmébe ajánlja a kiadásában megjelent **ü n n e p i i m a k ö n y v e k e t** מהחוריים Stern M. E. fordításával, 9 és 4 kötetben, különféle finomságu kötéssel, ugy szintén a magyar és német fordításu **i m a k ö n y v e k e t** סדרים és a nők számára való **Á j t a t o s ó r á k** czimü imakönyveket תהנה. Továbbá gypju és selyem szövetü **i m a k ö p e n y e g e k e t** טליתים arany és ezüst paszománnyal, hasonló kürtöket אחרונים és minden egyéb, a zsidó istenitisztelnél szükséges szertartási eszközöket.

